

Уживання складносурядних речень. Розділові знаки

Складне речення

Складносурядне речення

складне речення, граматично рівноправні частини якого поєднуються за допомогою сполучників сурядності:

Лиш храм збудуй, а люди в нього прийдуть.

Л. Костенко).

Складносурядне речення

Структура та змістова самостійність частин складносурядного речення має відносний характер, оскільки часто лише перша частина будується вільно, а друга певною мірою залежить від її змісту та будови:

Стій, людино! Ось твій світ, вічний і прекрасний, і ти в ньому живеш коротку свою мить (О. Довженко).

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (єднальні)

і, й, та (і), і...і, ні...ні

- одночасність дій, подій, явищ, станів:

І купуються зорі в золоті лип,

І мати усміхнена годує дитя...

Б.Стельмах

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (єднальні)

і, й, та (і), і...і, ні...ні

- послідовність дій, станів:

Вересень далеко відлетів легкими вітрами, і починає мжичить (І.Микитенко)

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (єднальні)

і, й, та (і), і...і, ні...ні

- Причиново-наслідкова залежність:

Може, квіти зійдуть — і настане

Ще й для мене весела весна (Леся Українка)

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (протиставні)

а, але, та (але), проте, зате, однак

- протиставлення дій, подій, явищ:

*Я із щастям був заручений, **та**, на жаль, ми розійшлись... (Д. Фальківський)*

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (протиставні)

а, але, та (але), проте, зате, однак

- зіставлення дій, подій, явищ:

Завірюха стугоніла, вила,

***А** мороз гострив свій ніж.*

І. Драч

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (розділові)

*або, чи, хоч, або...або, чи...чи, хоч...хоч,
то...то, не то...не то, чи то...чи то*

- чергування дій, подій, явищ:

Чи ти мій сон, чи ти моя уява,

Чи просто чорна магія чола (Л.Костенко).

Сполучники сурядності в складносурядних реченнях (розділові)

*або, чи, хоч, або...або, чи...чи, хоч...хоч,
то...то, не то...не то, чи то...чи то*

- **несумісність, взаємовиключення дій, подій, явищ:**

*Або не сокіл я, або зломил мені неволя крила
(Леся Українка).*

Розділові знаки в складносурядних реченнях

Кома ставиться:

- перед усіма сполучниками сурядності — як одиничними, так і повторюваними.

І сонце, й день, і вишня в цвіті, і творчості крилата мить (П. Тичина).

Скільки є мудреців, та найвища завжди мудрість мами (Б. Чіп)

Розділові знаки в складносурядних реченнях

Кома не ставиться:

- між двома частинами, з'єднаними єднальними чи розділовими сполучниками, якщо вони мають спільний другорядний член речення або спільні частки (*вже, тільки, лише* та ін.).

По узліссі і на галяві зеленіє перший ряст і цвітуть проліски та сон-трава (Леся Українка)

Розділові знаки в складносурядних реченнях

Кома не ставиться:

- якщо обидві частини питальні, окличні чи спонукальні.

Чи, може, щось наплутано віками і атом вручено нам безрозсудно рано? (П.Скунць)

Хай вітер знамена колише й співають в садах солов'ї! (В.Сосюра)

Розділові знаки в складносурядних реченнях

Кома не ставиться:

- якщо обидві частини є однотипними односкладними.

Світало і хмарилось. Було затишно і пахло вогкістю (А. Головка)

Степ і вітер. Степ і тиша. Степ і сонце. Цілина (Л. Первомайський)

Розділові знаки в складносурядних реченнях

Крапка з комою ставиться:

- якщо обидві частини далекі за змістом або ускладнені, тобто мають свої розділові знаки.

Все зраділо, стрічаючи день; і день зрадив, розцвітаючи, ясний, теплий, погожий (Панас Мирний)

Розділові знаки в складносурядних реченнях

Тире ставиться:

- якщо в другій частині виражається різке протиставлення, наслідок або швидка зміна подій.

Дощ пройшов — і Київ зеленіє (М. Рильський).

Ще мить — і Дрогочинська битва загримить (М. Бажан).

Українська мова

Уживання складносурядних речень. Розділові знаки

Виберіть одну правильну відповідь

1. Складносурядним є речення

А На вечірньому небі потьмяніли і щезли зорі.

Б Латаття ніжилось в озерах, хитали ряску карасі.

В Національна своєрідність зближує нації, а не роз'єднує їх.

Г Усе іде, але не все минає.

2. Перед сполучником *і* треба поставити кому в реченні

А Ну хто не грав його і хто не слухав?

Б Десь коні ржуть і тихо грають сурми.

В У полі сонце і в селі все залито сяйвом.

Г Вже червоніють помідори і ходить осінь по траві.

3. Коми не треба ставити в реченні

А Знову яблуні цвітуть і лунає знайомий

Б Нове століття вже на відноколі і час

Уживання складносурядних речень. Розділові знаки

Виберіть одну правильну відповідь

4. Тире треба ставити в реченні

А Тепло було й вишні цвіли рясно.

Б Заснули доли і полонина в тиші спить.

В Чи то мій сон чи просто чорна магія чола.

Г Чимось зарадиш людині і на душі легко весь день.

5. Не треба ставити тире в реченні

А Чужих два слова в пісні буде і пісня вся тоді чужа.

Б Озався постріл над рікою і на коня схиливсь козак.

В Закінчилася злива і хмари розійшлися.

Г Квітує жито і ячмінь колос викидає.

